

Budgetskrivelse 2021

Överförmyndarnämnden

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Förändringar i omvärlden	5
Förändring och utveckling av nämndens verksamhet.....	8
Begäran om investeringsram	10

Sammanfattning

Överförmyndarnämnden är en myndighet med uppgift att utöva tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet. Överförmyndarnämnden har ansvar för de resurser som avser nämndens administration, ledamöternas arvoden samt arvoden till gode man och förvaltare. Det administrativa ansvaret för nämndens förvaltningsorganisation ligger på enheten för överförmyndarärenden, under avdelning boende, tillsyn och service, i arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Överförmyndarnämndens största utgift avser kostnader för godmansarvoden. Förordnade ställföreträdare har enligt lag rätt till skäligt arvode och ersättning för sina utgifter. Även fördelningen av kostnadsansvaret bestäms enligt lag. Sveriges Kommuner och Regioner ger ut förslag till ersättningsregler som nämnden i grunden tillämpar. Detta är viktigt för rättssäkerheten och förutsägbarheten. Nämnden har mycket små möjligheter att påverka dessa kostnader.

Enligt fastställda fördelningsnycklar får nämnden 26 tkr för varje nytt anvisat ensamkommande barn. Ingen ersättning erhålls för barn som överflyttas från andra kommuner. Årlig snittkostnad för arvode per uppdrag som god man för ensamkommande barn uppgår till ca 32 tkr och många av dem pågår i flera år. Det innebär att nämnden inte får full ersättning för kostnaderna. Antalet godmanskap för ensamkommande barn har minskat kraftigt de senaste åren och minskningen har fortsatt även under 2020, vilket coronaviruspandemin med stänga gränser som följd har bidragit till. Antalet ärenden beräknas förbli lågt, men det kan inte förutspås med någon exakthet hur många de kommer att vara under nästkommande år, vilket ger en osäkerhetsfaktor i beräkningarna.

En förvaltarenhet inrättades 2019 under funktionsstödsnämnden, enligt kommunfullmäktiges beslut, med anställda ställföreträdare som ska åta sig uppdrag som god man och förvaltare i särskilt komplicerade uppdrag. Kommunfullmäktige beslutade samtidigt att ekonomisk ersättning till funktionsstödsnämnden för förvaltarenhetens kostnader regleras genom överenskommelse med överförmyndarnämnden samt att överförmyndarnämnden för att finansiera dessa kostnader erhåller ett årligt kommunbidragstillskott om 5 200 tkr. Kostnaderna för förvaltarenheten beräknas 2021 uppgå till 9 000 tkr.

Kommunbidraget 2020 för överförmyndarnämndens verksamhet uppgår till 31 395 tkr. Utöver detta har intäkter om 1 248 tkr budgeterats, bestående av förväntade schablonersättningar för mottagande av ensamkommande barn.

Det beräknas att antalet ärenden om godmanskap för vuxna eller förvaltarskap kommer att fortsätta öka i samma omfattning som har noterats de senaste åren, ungefär 1 % per år. Det beräknas att antalet ärenden om godmanskap för ensamkommande barn kommer att fortsätta minska.

Kostnaderna för arvoden och ersättningar till ställföreträdare beräknas 2021 uppgå till 22 607 tkr. Därutöver beräknas nämndens egna arvoden och omkostnader uppgå till 731 tkr och kostnaderna för förvaltarenheten till 9 000 tkr. De sammanlagda kostnaderna 2021 beräknas uppgå till 32 338 tkr. Förväntade schablonersättningar för ensamkommande barn 2021 uppgår till 390 tkr.

Budgeten för arvoden till gode män avseende årsräkningar 2020 är endast en beräkning på vad som kommer att betalas ut 2021, vilket gör att det finns en viss osäkerhet i beräkningen.

Förändringar i omvärlden

Här besvarar nämnden följande frågeställningar:

- Vilka viktiga beslut, händelser och förändringar i omvärlden förväntas påverka nämnden under 2021 och framåt och på vilket sätt?
- Vilka förändringar ser nämnden behov av i Malmö stad som helhet som skulle möjliggöra förbättringar i den egna verksamheten?

Viktiga beslut, händelser och förändringar i omvärlden som förväntas påverka nämnden under 2021 och framåt

Översyn av lagstiftningen om gode män och förvaltare

Lagstiftningen om ställföreträdarskap kom till 1924 och tonvikten låg då på att en god man eller förvaltare ska sköta den enskildes ekonomi. Regelverket har sedan dess bara justerats i mindre omfattning och stommen är densamma. Under tiden har en lång rad samhällsförändringar skett, vilka i grunden påverkat förutsättningarna för uppdraget som ställföreträdare. Många av de personer som tidigare fick hjälp på institutioner förväntas nu få stöd av frivilliga gode män och förvaltare inte bara vad gäller ekonomin, utan även personliga angelägenheter.

Regeringen beslutade 2019 att utse en särskild utredare som ska se över reglerna om gode män och förvaltare. Översynen syftar bland annat till att förbättra tillsynen, skapa bättre förutsättningar för att kompetenta personer ska ställa upp som ställföreträdare samt stärka enskildas ställning och skydd. Uppdraget har utformats på ett sådant sätt att det finns förutsättningar för lagstiftaren att ta ett större grepp för att modernisera regelverket. Utredningen ska redovisas i februari 2021. Sannolikt kommer utredningen att visa på att relativt omfattande lagstiftningsförändringar behövs. Det är dock inte troligt att några regelförändringar genomförs inom mandatperioden.

Utmaning att hitta ställföreträdare till alla i behov av det

Samhällsutvecklingen har förändrat hjälpbehovet hos de personer som har en god man eller förvaltare. I takt med att samhället blivit alltmer komplext och ett allt större ansvar överlåtits till individen, har de som inte själva har förmågan att tillgodose sina behov påverkats. En stor del av de personer som har god man eller förvaltare har komplexa behov som handlar om att värna om deras personliga och rättsliga intressen.

Uppdraget som god man eller förvaltare är ett frivilligt lekmanuppdrag på delvis ideell basis. Att uppdragen blivit alltmer komplexa och krävande har därför gjort att det är svårare att hitta frivilliga ställföreträdare. Till personer som lider av svår psykisk sjukdom eller grav missbruksproblematik och till personer som är utåtagerande eller som har närstående som uppvisar ett hotfullt beteende eller på andra sätt försvårar uppdraget, är det synnerligen svårt att hitta ställföreträdare. Utvecklingen med allt fler komplexa ärenden och därmed svårigheter att rekrytera ställföreträdare erfar överförmyndarverksamheter över hela landet (se Riksrevisionens rapport 2017-12-06, *Tillsyn av ställföreträdare och överförmyndare - Statens bristande ansvar för samhällets mest utsatta*).

Sedan förvaltarenheten under hösten 2019 kom igång med sin verksamhet med anställda ställföreträdare, har dessa ställföreträdare kunnat ta de mest komplexa och krävande uppdragen.

Den årliga kostnaden för förvaltarenheten har beräknats uppgå till 9 000 tkr, med åtta anställda ställföreträdare, en administratör och en chef. Utifrån denna beräkning visade utredningen bakom förslaget till införande av en förvaltarenhet att anställda ställföreträdare bedöms innebära en årlig ökning av kostnaderna med 5 200 tkr i förhållande till vad uppdragen förmodat skulle ha kostat (i arvode) med endast frivilliga ställföreträdare. Vid beräkningen av den årliga ökningen av kostnaderna utgick man från att förvaltarenhetens åtta anställda ställföreträdare vardera skulle ha 30 uppdrag, det vill säga att förvaltarenheten ska ha totalt 240 uppdrag.

Enligt beslut av kommunfullmäktige ska ekonomisk ersättning till funktionsstödsnämnden för

förvaltarenhetens verksamhet regleras genom överenskommelse med överförmyndarnämnden. För att kunna finansiera dessa kostnader ska överförmyndarnämnden erhålla ett årligt kommunbidragstillskott om 5 200 tkr.

Förvaltarenheten har som målsättning att vid årsskiftet 2020/2021 ha åtagit sig 200 uppdrag och har framfört att de bedömer att 30 uppdrag per person troligen kommer att bli för mycket att hantera, utifrån att det är de mest komplexa och tidskrävande uppdragen som de åtar sig. Om förvaltarenheten inte har möjlighet att åta sig 30 uppdrag per ställföreträdare, innebär det att den årliga ökningen av kostnaderna med en förvaltare kan komma att bli större än tidigare beräknat. Hur mycket kostnaderna skulle öka går ännu inte att säga, då det är för tidigt att säga hur hög förvaltarenhetens maxkapacitet kommer att vara. Kostnaderna är också beroende av hur stor andel av de huvudmän som förvaltarenheten har uppdrag för som enligt föräldrabalkens regler själva ska betala sitt arvode. Vem som ska betala arvodet avgörs i varje enskilt ärende i samband med att beslut om arvode fattas retroaktivt, vanligen ett år efter den tid som arvodet avser. Då förvaltarenheten har tagit uppdrag under mindre än ett år och haft de flesta uppdragen endast i några månader, är det ännu för tidigt att bedöma hur stor andel av deras huvudmän som ska betala arvodet själva.

Kommuner får statlig schablonersättning som inte täcker alla kostnader

Ersättningssystemet för mottagande av ensamkommande barn bygger på en schablonersättning som betalas ut vid ett tillfälle till anvisningskommunen. Ersättning för de barn som överflyttas från andra kommuner erhålls inte. Enligt fastställda fördelningsnycklar får överförmyndarnämnden 26 tkr för varje nytt anvisat ensamkommande barn. Den årliga snittkostnaden för arvode per godmansuppdrag uppgår till ca 32 tkr och många av dessa godmanskap sträcker sig över flera år, vilket innebär att nämnden inte erhåller full ersättning för kostnaderna.

Antalet ärenden om godmanskap för ensamkommande barn har de senaste åren minskat kraftigt. Antalet nya godmanskap vad gäller nyanlända barn ligger på en låg nivå, liksom antalet ärenden som överflyttas från andra kommuner och coronaviruspandemin med stängda gränser har bidragit till att minska antalet nya ärenden hittills under 2020. Antalet ärenden bedöms förbli få, bland annat på grund av fortsatta gränskontroller. Det kan inte förutspås med någon exakthet hur många ärenden om godmanskap för ensamkommande barn som nämnden kommer att utöva tillsyn över under nästkommande år, varför det finns en osäkerhetsfaktor i beräkningarna.

Behov av förändringar i Malmö stad som skulle möjliggöra förbättringar för överförmyndarnämnden

Enheten för överförmyndarärenden erfar att det i Malmö stads verksamheter finns missuppfattningar och felaktiga förväntningar på vad en god man eller förvaltare kan och får göra inom ramen för sitt uppdrag. Det märks på de klagomål på ställföreträdare som kommer in och som hade kunnat undvikas om klaganden visste vad som ingår i uppdraget. Samma erfarenhet har ställföreträdarna, vilket har framgått vid dialogen med Malmö frivilliga samhällsarbetare (den lokala godmansföreningen) och i dialog med förvaltarenheten. Enheten märker det också i de anmälningar om behov av godmanskap eller förvaltarskap som skickas in från exempelvis biståndshandläggare eller socialsekreterare, som ofta saknar grundläggande information som behövs för att behovet ska kunna bedömas.

Att det finns en okunskap kring vad som ingår i uppdraget försvårar för ställföreträdarna och avskräcker frivilliga ställföreträdare från att ta uppdrag. Det skapar även felaktiga förväntningar hos de Malmöbor som eventuellt är i behov av ställföreträdarskap och som därmed behöver veta vad man kan få hjälp med inom ramen för detta.

Enheten för överförmyndarärenden är en liten enhet med få medarbetare och med begränsade resurser att nå ut med information vid exempelvis personliga besök för alla de tusentals medarbetare i Malmö stad, framför allt i de tre socialförvaltningarna, som regelbundet behöver nås av den.

Enheten har haft god hjälp av kommunikationsavdelningen på arbetsmarknads- och socialförvaltningen med att genomföra flertalet informationsinsatser och skicka ut skriftlig information till samtliga tre

socialförvaltningar och tillsammans med stadskontoret skapat riktade hemsidor och publicerat relevant information på Malmö stads intranät Komin. Vidare har enheten haft god hjälp av digitaliseringsenheten på arbetsmarknads- och socialförvaltningen och av stadskontoret med att skapa en e-tjänst för anmälan om behov av ställföreträdarskap. Detta för att hjälpa den som anmäler behovet att göra rätt - exempelvis först kontrollera att det finns ett faktiskt samtycke från den enskilde Malmöbon och att skicka in de uppgifter som behövs. Enheten för överförmyndarärenden är även aktiv med att besöka olika verksamheter för att informera om godmanskap och förvaltarskap och håller också ett utbildningspass i den egna förvaltningens introduktion för nyanställda som hålls varje termin.

Trots de insatser som görs, är överförmyndarverksamheten ofta osynlig i många sammanhang och är i behov av att få draghjälp framför allt från de tre stora socialförvaltningarna kring att sprida information på arbetsplatserna om vad en god man och förvaltare kan hjälpa till med och vilka grundläggande förutsättningar som krävs för ett godmanskap eller förvaltarskap.

Förändring och utveckling av nämndens verksamhet

Här besvarar nämnden följande frågor:

- Vilka verksamhetsförändringar, effektiviseringar eller kvalitetsutveckling pågår eller planeras inom nämnden framöver och varför?
- Hur planerar nämnden att finansiera kommande verksamhetsförändringar, effektiviseringar eller kvalitetsutveckling?

Pågående eller planerade verksamhetsförändringar, effektiviseringar och kvalitetsutveckling

Rekrytering av nya gode män och förvaltare

För att fortsätta förkorta handläggningstiderna för anmälan/ansökan om godmanskap och förvaltarskap samt för byte av god man/förvaltare, krävs att tillgången på frivilliga gode män och förvaltare blir större. Enheten för överförmyndarärenden har sedan förra året prioriterat rekryteringen av nya frivilliga ställföreträdare högt, inte minst genom att genomföra marknadsförings- och rekryteringskampanjer. Insatserna har hittills haft god effekt, då många nya ställföreträdare har rekryterats.

Bristen på frivilliga ställföreträdare har tidigare gradvis förvärrats under flera års tid. Trots att många nya ställföreträdare på senare tid har rekryterats är det i vissa fall fortfarande svårt att hitta en lämplig ställföreträdare och mycket tid får läggas ner i varje ärende på att hitta en frivillig ställföreträdare som kan åta sig uppdraget. Detta beror dels på att nya ställföreträdare det första året enligt enhetens policy får ta maximalt två uppdrag och dels på att enheten inte erbjuder fler uppdrag till de ställföreträdare som har flest uppdrag.

För att kunna fylla behovet av frivilliga ställföreträdare ska särskilda rekryteringsinsatser genomföras även kommande år och hanteringen av intresseanmälningar och utbildning av blivande ställföreträdare ska fortsatt prioriteras högt i verksamheten.

Digitalisering

Enheten för överförmyndarärendens första e-tjänst sattes i drift i maj 2020 för anmälan om behov av godmanskap och förvaltarskap. Detta med syfte att ge bättre stöd för den som anmäler in behovet att skicka in rätt uppgifter och därmed minska behovet för enheten att begära kompletteringar, vilket idag måste göras i de flesta ärendena. Om de anmälningar som skickas in i större utsträckning blir kompletta, kommer det att förkorta handläggningstiderna.

Enheten för överförmyndarärenden är i behov av ett digitalt ärendehanteringssystem. Nuvarande verksamhetssystem är endast ett dagbokssystem och samtliga handlingar i ett ärende finns bara i en pappersakt. Ett verksamhetssystem som möjliggör digital hantering och handläggning skulle ta bort onödig administration och göra handläggningen effektiv och därmed korta handläggningstiderna samt skapa tidsutrymme för bättre kvalitet i granskning och tillsyn. En digitaliserad handläggning skulle också minska sårbarheten. Det finns några få leverantörer av verksamhetssystem anpassade efter överförmyndarverksamhet. Inget av dessa system erbjuder till fullo den grad av digitaliserad handläggning som verksamheten är i behov av. Dock erbjuder dessa system en effektivare hantering än befintligt dagbokssystem med pappersakter och en möjlighet till framtida ökad digitalisering och utveckling. Enheten kommer med hjälp av förvaltningens digitaliseringsenhet att fortsätta undersöka befintliga leverantörers system och om något av dessa kan användas samt vilka vinster detta skulle medföra för effektiviteten i verksamheten.

Enheten för överförmyndarärenden vill även möjliggöra för ställföreträdarna att lämna in sina redovisningar digitalt. Ett sådant system, som finns på marknaden, kan utformas på ett användarvänligt sätt med syfte att förbättra kvalitén på de redovisningar som lämnas in. Mycket resurser får idag läggas på att begära in handlingar och uppgifter som saknas samt rättelser av felaktig redovisning.

Enheten för överförmyndarärenden inledde 2019 ett långsiktigt samarbete med

överförmyndarverksamheterna i Helsingborg, Lund och Trelleborg kring digitalisering och det kunde snabbt konstateras att det allra största behovet av effektivisering i verksamheterna som inte kan tillgodoses av det som finns på marknaden gäller granskningen av ställföreträdarnas årsräkningar. Samarbetet har lett till en gemensam projektidé att skapa en prototyp av ett program för automatgranskning av årsräkningar, med stöd av digitaliseringsenheten i Lund. Städerna gick under våren 2020 ihop och gjorde en gemensam ansökan om projektmedel hos Vinnova (Civic Tech), men fick avslag. Verksamheterna fortsätter därför att tillsammans titta på alternativa externa finansieringslösningar.

Finansiering av kommande verksamhetsförändringar, effektiviseringar och kvalitetsutveckling

Överförmyndarnämnden har ansvar för de resurser som avser nämndens administration, ledamöternas arvoden samt arvoden till gode män och förvaltare. Det administrativa ansvaret för överförmyndarnämndens förvaltningsorganisation ligger på enheten för överförmyndarärenden, under avdelning boende, tillsyn och service i arbetsmarknads- och socialförvaltningen. Enheten för överförmyndarärenden omfattas av budgeten för arbetsmarknads- och socialnämnden.

Rekrytering

Kostnaderna för de rekryteringsinsatser som kommer att genomföras, hanteras inom ramen för enheten för överförmyndarärendens tilldelade budget. Omfördelning av personella resurser inom befintlig ram på enheten för prioritering av rekryteringsarbetet möjliggörs då antalet ärenden om godmanskap för ensamkommande barn har fortsatt att minska.

Digitalisering

Vad gäller anskaffandet av ett verksamhetssystem, är det beroende av tilldelade ekonomiska medel till enheten för överförmyndarärenden inom ramen för arbetsmarknads- och socialnämndens budget, men även av de kostnadsbesparingar ett sådant system skulle innebära för enheten jämfört med dagens pappersförbrukning och portokostnader.

Genomförande av det gemensamma projektet med verksamheterna i Helsingborg, Lund och Trelleborg kring automatgranskning av årsräkningar bygger på att städerna beviljas projektmedel eller får möjlighet till annan extern finansiering.

Begäran om investeringsram

I detta avsnitt beskrivs nämndens planerade investeringar för 2021 med plan för 2022-2026.

Överförmyndarnämnden har inga planerade investeringar.